

Opvoeding en begeleiding
3de graad D/A-finaliteit
III-OpBe-da

BRUSSEL

D/2024/13.758/279

Versie januari 2024

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrengen biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen en/of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties, afhankelijk van de finaliteit. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een rubriek 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties.

2 Situering

2.1 Samenhang met de tweede graad

Het leerplan bouwt verder op het leerplan Maatschappij en welzijn 2de graad.

2.2 Samenhang in de derde graad

2.2.1 Samenhang binnen de studierichting Opvoeding en begeleiding

Dit leerplan vertoont samenhang met het Gemeenschappelijk funderend leerplan en het leerplan Godsdienst.

2.2.2 Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit

Het leerplan Opvoeding en begeleiding vertoont sterk inhoudelijke verwantschap met een groep van doelen over ontwikkelingspsychologie, sociaal gedrag en gezondheidsgedrag in de studierichtingsspecifieke leerplannen Gezondheidszorg (III-Gez-da), Defensie en veiligheid (III-DeVe-da), Wellness en schoonheid (III-WeSc-da) en Sport (III-Spo-da).

2.2.3 Samenhang over de finaliteiten heen

Samenhang met de D-finaliteit

Het leerplan Opvoeding en begeleiding vertoont samenhang met de leerplannen

- Toegepaste sociale en gedragswetenschappen (III-TGS-d) in de richting Welzijnswetenschappen;
- Sociale en gedragswetenschappen (III-SoGe-d) in de richting Humane wetenschappen.

Samenhang met de A-finaliteit

Het leerplan Opvoeding en begeleiding vertoont een inhoudelijke samenhang met het leerplan Basiszorg en ondersteuning (III-BaOn-a).

2.3 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op specifieke minimumdoelen en doelen die leiden naar volgende beroepskwalificaties: Kinderbegeleider baby's en peuters en Kinderbegeleider schoolgaande kinderen.

Het leerplan is gericht op 24 graaduren en is bestemd voor de studierichting Opvoeding en begeleiding.

Het geheel van de algemene en specifieke vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

In de studierichting Opvoeding en begeleiding lopen de leerlingen minimaal 8 graaduren stage. De stage is te verdelen over de componenten 'baby's en peuters' en 'schoolgaande kinderen'.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Opvoeding en begeleiding en het vormingsconcept

Het leerplan Opvoeding en begeleiding is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. We streven in dit leerplan naar een integratie van de vormingscomponenten sociale en maatschappelijke vorming.

In **sociale en maatschappelijke vorming** ligt de focus op hoe de mens – en het kind in het bijzonder – als uniek en relationeel wezen (**uniciteit in verbondenheid**) zijn plaats zoekt in deze samenleving. Leerlingen leren zichzelf en het kind kennen als persoon en als een knooppunt van relaties.

Met oog voor de **kwetsbaarheid** van de ander en zichzelf worden leerlingen uitgedaagd om empathisch en **genereus** in relatie te treden tot het kind en zijn netwerk. Ze leren als persoon en kinderbegeleider hun weg en plaats vinden in de complexe en veelzijdige samenleving en in het welzijnslandschap in het bijzonder.

Maatschappelijke vorming zet leerlingen aan om zich open te stellen voor een diverse samenleving en een meer **gastvrije** en **rechtvaardige** wereld te creëren.

Uit deze vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Als persoon in verbondenheid met anderen aan de diverse samenleving participeren

Samenleven, samenwerken en begeleiden in een wereld die wordt gekenmerkt door diversiteit biedt opportuniteiten. Het zelf behoren tot verschillende groepen en het begeleiden van kinderen binnen een professionele context daagt leerlingen op vele vlakken uit. Vanuit de wegwijzers generositeit en gastvrijheid leren leerlingen respectvol in relatie gaan, communiceren, samenwerken en kinderen begeleiden met aandacht voor de identiteit, integriteit en kwetsbaarheid van zichzelf en de ander.

Kinderen begeleiden met aandacht voor inclusie

Vanuit een holistische mensvisie leren leerlingen als toekomstig kinderbegeleider kinderen begeleiden en opvoeden. In functie hiervan of als voorbereiding op verder studeren ontwikkelen leerlingen een wetenschappelijk-theoretische basis met betrekking tot gezondheidsbevordering, psychologie, sociaal gedrag en (ortho)pedagogiek. Leerlingen leren het pedagogisch handelen afstemmen op de behoeften en de leeftijdsfase van het kind en de wensen van de ouders. Er gaat een bijzondere aandacht naar kinderen met specifieke zorg- en ondersteuningsbehoeften.

Reflecteren over thema's en ontwikkelingen in de samenleving

Vanuit het geloof in een duurzame en rechtvaardige wereld en de kracht van de hoop leren leerlingen reflecteren over sociale en maatschappelijke thema's met betrekking tot begeleiding en de kinderopvang.

3.3 Opbouw

Het leerplan is opgebouwd uit 6 onderdelen.

- Kwaliteitsvol handelen
- Psychologie

- Pedagogie
- Pedagogisch handelen
- De maatschappelijke context van het werkveld
- Onderzoekscompetentie

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang met de tweede graad

Het leerplan vertoont samenhang met het leerplan Maatschappij en welzijn.

In de tweede graad bouwen leerlingen een begrippenkader op met betrekking tot ontwikkelingspsychologie (levensloofasen, ontwikkelingsdomeinen).

Vanuit een focus op het arbeidsmarktgedeelte wordt er ingezet op een gemeenschappelijke basis voor de studierichtingen Gezondheidszorg en Opvoeding en begeleiding: basiscompetenties in zorg verlenen en begeleiding, gezondheidsbevordering met inbegrip van indirecte zorg, ontwikkeling en pedagogisch handelen.

In de tweede graad verwerven leerlingen de doelen in een schoolcontext en ligt de focus op de leefwereld van de jongere en het gezin: gezonde kinderen, jongeren en volwassenen.

3.4.2 Samenhang in de derde graad

- Samenhang met het Gemeenschappelijk funderend leerplan: twee doelen uit het Gemeenschappelijk funderend leerplan zijn letterlijk opgenomen in dit leerplan. De formulering is gekleurd vanuit het studierichtingsprofiel. Het betreft leerplandoel 1 (III-OpBe-da LPD 33+) en LPD 8 (III-OpBe-da LPD 34+). Vanuit doel 12+ ontwikkelen leerlingen gezondheidsvaardigheden met betrekking tot het mentale welzijn. In het Gemeenschappelijk funderend leerplan betreft het gezondheidsvaardigheden met betrekking tot het fysieke en mentale welzijn. Het leerplan Opvoeding en begeleiding biedt opportuniteiten tot integratie van doelen uit de rubrieken Uniek en verbonden en Geëngageerd en verantwoordelijk.
- Samenhang met het leerplan Godsdienst: je vindt samenhang met doelen of ingrediënten uit de terreinen 'goed handelen' en 'samenlevingsopbouw en inspiratie'. Afhankelijk van de uitwerking van de doelen en bijhorende ingrediënten kan afstemming met het vak Godsdienst aangewezen zijn.
- Samenhang met de leerplannen Wellness en schoonheid, Gezondheidszorg, Sport en Defensie en veiligheid: de doelen in de rubriek psychologie (ontwikkelingspsychologie, sociaal gedrag en gezondheidsgedrag) maken deel uit van die leerplannen.
De doelen worden in de verschillende leerplannen gekleurd volgens het studierichtingsprofiel.
- Samenhang met de leerplannen Toegepaste sociale en gedragswetenschappen in de studierichting Welzijnswetenschappen en Sociale en gedragswetenschappen in de studierichting Humane wetenschappen: in de studierichtingen Welzijnswetenschappen en Humane wetenschappen analyseren leerlingen de ontwikkelingspsychologische domeinen binnen levensloofasen en sociaal gedrag aan de hand van psychologische theorieën. Daarnaast analyseren ze opvoedingssituaties aan de hand van pedagogische modellen.
In de richting Welzijnswetenschappen leren leerlingen bijkomend over orthopedagogische modellen en bijzondere contexten en leren ze een interpersoonlijk communicatiekader hanteren in een gesprekscontext.
In de studierichting Opvoeding en begeleiding analyseren leerlingen de ontwikkelingspsychologische domeinen binnen de levensloofasen van kinderen en leren ze over sociaal gedrag. Ze breiden hun kennis over ontwikkeling uit in functie van het pedagogisch handelen bij kinderen. Daarnaast passen ze

pedagogische en orthopedagogische modellen toe op opvoedingssituaties. Ze leren communiceren in functie van het positief en opbouwend omgaan met kinderen, ouders en collega's.

- Samenhang met het leerplan Sociale en gedragswetenschappen in de studierichting Humane wetenschappen: in de studierichting Humane wetenschappen analyseren leerlingen de ontwikkelingspsychologische domeinen binnen levensloopfasen en sociaal gedrag aan de hand van psychologische theorieën.
- Samenhang met het leerplan Basiszorg en ondersteuning: in deze studierichting komen een aantal relevante pedagogische competenties aan bod in functie van de voorbereiding op het specialisatiejaar Kinderbegeleider.

3.5 Aandachtspunten

Je bereidt leerlingen in de studierichting Opvoeding en begeleiding zowel voor op verder studeren als op het bereiken van de competenties van kinderbegeleider.

Opbouw

Het leerplan is opgebouwd uit een aantal rubrieken. De rubrieken psychologie, pedagogie en de maatschappelijk context van het werkveld zijn eerder theoretisch van aard. De leerlingen integreren deze leerinhouden functioneel in competenties die belangrijk zijn bij het pedagogisch handelen bij kinderen.

De doelen uit de rubriek kwaliteitsvol handelen realiseer je in samenhang met doelen uit de rubriek pedagogisch handelen. De rubrieken kwaliteitsvol handelen, pedagogisch handelen zijn eerder gericht op het professioneel handelen als kinderbegeleider. Ze helpen leerlingen om kennis en vaardigheden te verwerven die eigen zijn aan de professionele contexten van de kinderbegeleider.

De rubriek onderzoekscompetentie kan gekoppeld worden aan inhouden uit de andere rubrieken.

Je hoeft als lerarenteam de volgorde van de doelen niet te respecteren. Je kan ze zelf clusteren tot betekenisvolle gehelen die zijn afgestemd op de pedagogische en organisatorische visie van de school. Op de leerplanpagina vind je inspiratie voor mogelijke organisatiemodellen of scenario's.

Beginsituatie

In de tweede graad bouwen leerlingen een begrippenkader op met betrekking tot basiscompetenties (kwaliteitsvol handelen), communicatie, (ped)agogisch handelen, ontwikkelingspsychologie en gezondheidsgedrag. Daarnaast leren ze basiscompetenties in functie van zorgverlening en begeleiding en vaardigheden toepassen in gesimuleerde situaties met oog voor de context van het gezin.

In overleg met het lerarenteam van de tweede graad breng je als lerarenteam de beginsituatie van leerlingen bij aanvang van de derde graad in kaart.

In de derde graad is het belangrijk om de voorkennis van leerlingen te activeren. Dit biedt jou ook kansen om leerlingen die zijinstromen te ondersteunen bij het verwerven van essentiële begrippen of theorieën uit de tweede graad. Je mag verwachten dat leerlingen reeds verworven kennis vanuit een correcte betekenis hanteren binnen gekende en actuele contexten en dat ze leerinhouden functioneel integreren in competenties die belangrijk zijn bij het pedagogisch handelen.

Pedagogisch-didactische aanpak

Psychologie en pedagogische wetenschappen zijn wetenschappen die evolueren doorheen de tijd. Het is belangrijk om je als leraar kritisch te verhouden tegenover de wetenschappelijke inzichten en theorieën waarop je je bij het uitwerken van de lessen baseert of die je tijdens de lessen hanteert. Het is belangrijk

om je steeds te baseren op inzichten die evidencebased zijn. Je benoemt het dynamische karakter van psychologie en pedagogische wetenschappen en toont leerlingen het belang van een kritische houding.

Bij de uitwerking van de leerplandoelen is het belangrijk om een gelijkwaardige focus te hebben voor de doelgroep kinderen van 0—3 jaar (Kinderbegeleider baby's en peuters) als voor de doelgroep schoolgaande kinderen van 3 – 12 jaar (Kinderbegeleider schoolgaande kinderen). In functie van het functioneren in professionele contexten heb je ook aandacht voor kinderen met een specifieke zorg- of ondersteuningsbehoefte. Kennismaken met deze doelgroep kan leerlingen stimuleren om bv. verder te studeren in opleidingen binnen de orthopedagogische sector.

Op school worden leerlingen voorbereid op stage. Er wordt van leerlingen verwacht dat ze het geleerde met betrekking tot de verschillende leerplanonderdelen functioneel inzetten bij het pedagogisch handelen bij kinderen. Om leerlingen hierin te ondersteunen, probeer je ook als lerarenteam binnen de lessen op school in te zetten op de samenhang tussen leerinhouden uit de verschillende rubrieken. Dat kan op verschillende manieren. Zo kan je als leraar zelf de relevante samenhang benoemen of je kan leerlingen met behulp van didactische werkvormen zoals workshops, seminarie op praktijkoefeningen op basis van casussen zelf leerinhouden laten integreren. Je kan praktijkoefeningen vanuit een dubbel doel inzetten. Ze bieden leerlingen kansen om in gesimuleerde situaties het geleerde toe te passen met betrekking tot psychologie, pedagogie, pedagogisch handelen ... Of je kan als lerarenteam vanuit deze praktijkoefeningen inzetten op het aanbieden van nieuwe leerinhouden die leerlingen vervolgens zelfstandig verwerken of waarop je verder bouwt binnen de lessen.

Het is zinvol om in je organisatiemodel structureel ruimte in te bouwen om te werken rond de integratie van verschillende leerinhouden en vaardigheden.

Je kan als lerarenteam gezamenlijk casussen uitwerken waarin leerinhouden vanuit verschillende doelen en leerplanonderdelen worden verwerkt op basis van de uitgewerkte leerlijnen voor de verschillende leerplanonderdelen.

Het werken met casussen brengt de eigenheid van de professionele contexten in de klas. Het helpt leerlingen, bv. als voorbereiding op stage, het geleerde toe te passen in een concrete situatie. Bij casussen kan je denken aan beeldmateriaal, uitgeschreven situatieschetsen, artikels ... Je kiest bij het uitschrijven of selecteren van casussen voor situaties in de opvang van baby's en peuters of van de opvang voor schoolgaande kinderen.

Tijdens lessen en het gebruik van casussen hou je rekening met de diversiteit in de samenleving. Bovendien hanteer je tijdens de lessen best steeds de term kinderbegeleider om ervoor te zorgen dat alle leerlingen, ook jongens, zich aangesproken voelen. Vermijd de term kinderverzorgster want deze is niet meer actueel.

De onderzoekscompetentie moet worden gerealiseerd met inhouden van dit leerplan die gerelateerd zijn aan specifieke minimumdoelen. Je overlegt op schoolniveau welke keuzes worden gemaakt met betrekking tot de realisatie van de onderzoekscompetentie. Op de PRO-tegel [onderzoekscompetentie](#) kan je voor elke studierichting terugvinden via welke leerplannen onderzoeken kan worden gerealiseerd.

Bij leerplandoel 36 geven we aan met welke inhouden de onderzoekscompetentie moet worden gerealiseerd. Op de [leerplanpagina](#) vind je meer informatie over en een aantal mogelijke voorbeelden van hoe je via specifieke inhouden van dit leerplan met je leerlingen kan werken aan de onderzoekscompetentie.

Werkplekleren en stage

Verschiedende vormen van werkplekleren kunnen een meerwaarde bieden voor de realisatie van dit leerplan en voor de voorbereiding op een vlotte overstap naar de arbeidsmarkt. Werkplekleren omvat een breed continuüm van leeractiviteiten die gericht zijn op het verwerven van algemene en beroepsgerichte competenties waarbij de arbeidssituatie de leeromgeving is. Het kan onder meer gaan om gesimuleerde werkomgevingen, observatie-activiteiten en leerlingenstages. De school heeft de ruimte om een beleid uit te stippelen over welke vormen van werkplekleren een plaats krijgen in de lespraktijk en met welk doel

werkplekleren wordt ingezet. In de studierichting Opvoeding en begeleiding lopen de leerlingen minimaal 8 graaduren stage. De stage is te verdelen over de componenten 'baby's en peuters' en 'schoolgaande kinderen'.

In functie van stage werk je een stage-activiteitenlijst uit. Je kan de activiteitenlijst die in samenwerking met de sector werd uitgewerkt concretiseren op basis van uitgewerkte leerlijnen met betrekking tot de verschillende rubrieken en op basis van de mogelijkheden van leerlingen op de stageplaats. Activiteiten die op de werkplek niet kunnen worden ingeoeft, laat je zeker aan bod komen binnen de schoolcontext.

Attest levensreddend handelen

Op het einde van het tweede jaar van de derde graad reik je leerlingen op basis de integratie van levensreddend handelen in het leerplan een attest levensreddend handelen uit. Dit attest heeft enkel een civiele waarde binnen de kinderopvang. Om dit attest te kunnen uitreiken moet je voldoen aan de [voorwaarden](#) van Agentschap Opgroeien. Zo moeten de lessen levensreddend handelen bv. gegeven worden door een verpleegkundige die zich regelmatig bijschoolt. Je kan hiervoor eventueel ook een externe (erkende) organisatie aanspreken.

3.6 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Kwaliteitsvol handelen

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 1 De leerlingen spelen vanuit een holistische, dynamische en emancipatorische mensvisie in op behoeften en signalen van kinderen.

2de graad: Mensvisie (II-MaWe-da LPD 1+), belevingsgericht handelen (II-MaWe-da LPD 2)

Wenk: Leerlingen leren pedagogisch en belevingsgericht handelen bij kinderen in een professionele context. Met behulp van casussen en reflectieopdrachten kan je leerlingen verschillende behoeften leren onderscheiden en herkennen:

- lichamelijke behoeften en signalen: behoefte aan eten, drinken, rust, slaap, beweging en signalen van ziek-zijn of verontrustend gedrag ...;
- basisbehoeften: behoefte aan affectie, veiligheid, duidelijkheid, continuïteit, de behoefte om zichzelf als kundig te ervaren en de behoefte aan zingeving en morele waarden;

- socio-emotionele behoeften: het herkennen en helpen verwoorden van gevoelens, het zien van probleemgedrag en conflicten, aandacht voor het ritme van het kind, oppikken van verontrustende signalen.

Wenk: Via casuïstiek en observatieopdrachten (LPD 3) kan je leerlingen bewust maken van de behoeften en hoe deze elkaar beïnvloeden.

LPD 2 De leerlingen handelen kwaliteitsbewust volgens de visie, afspraken en procedures.

Wenk: De visie of missie van een kinderopvangvoorziening of organisator kinderopvang is een concretisering van een pedagogische visie of pedagogisch model naar een concrete visie op kinderopvang (LPD 20). Je kan leerlingen kritisch laten reflecteren over de visie van de stageplaats: is de visie herkenbaar in de dagelijkse werking, is deze visie doorleefd en gedragen door alle medewerkers?

Wenk: Je leert leerlingen waarom procedures in de kinderopvang belangrijk zijn en dat deze qua terminologie en gebruik kunnen variëren naargelang de opvangvorm. In functie van het werken rond bepaalde leerplandoelen kan je leerlingen op school of tijdens stage laten opzoeken of bevragen welke de voorgeschreven afspraken of procedures voor een concreet thema zijn, bv. veiligheid en procedures met betrekking tot crisissituaties.

Wenk: Bij het werken aan kwaliteit in de groepsopvang heb je aandacht voor [MeMoQ](#). Vanuit de sector zijn verschillende werkvormen ontwikkeld om tijdens de les met leerlingen rond MeMoQ aan de slag te gaan.

Wenk: De kwaliteitswerking van organisaties wordt vaak samengebracht in het kwaliteitshandboek. Regelgevend zal dit instrument verdwijnen, maar niet in de dagelijkse praktijk van organisaties. In de buitenschoolse opvang bestaan er kwaliteitslabels voor organisatoren.
Je kan met behulp van een kwaliteitshandboek werken rond de kwaliteit in de opvang. Het biedt kansen om leerlingen vertrouwd te maken met begrippen zoals visie (LPD 20), pedagogisch beleid(splan) ... Je kan een mooie link leggen tussen de theorie in de les en de werking van de stageplaatsen. Je kan dit doel in relatie brengen met de regelgeving (LPD 35+), de procedures op papier en hoe die worden toegepast in de praktijk.

Wenk: In functie van stage kan je aandacht besteden aan een risicoanalyse of werkpostfiche van de stageplaats.

LPD 3 De leerlingen observeren het gedrag van kinderen, individueel en in groep, rapporteren en reflecteren erover en stemmen hun handelen erop af.

2de graad: II-MaWe-da LPD 3

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 1 en 13.

Wenk: Er bestaan verschillende modellen of kaders met betrekking tot observeren en rapporteren. In elk model komen de begrippen observeren, rapporteren, signaleren, interpreteren aan bod. Afhankelijk van het model kunnen begrippen een verschillende betekenis hebben: registreren versus rapporteren, rapporteren versus signaleren.
Kinderbegeleiders hebben een signaalfunctie. Je hebt aandacht voor het werken

met observatie-instrumenten en het mondelinge en schriftelijke rapporteren of signaleren van observaties aan collega's, ouders en externen. Van kinderbegeleiders wordt verwacht dat ze een kort verslag maken van hoe de dag voor het kind is verlopen. Je hebt aandacht voor digitale tools en organisatie-eigen software.

Wenk: Het is belangrijk dat je leerlingen leert omgaan met verschillen tussen modellen. Je maakt in samenspraak met het lerarenteam van de tweede graad best afspraken over de modellen die je hanteert. Als leraar of stagebegeleider attendeer je de leerlingen op de terminologie en instrumenten die de stageplaats hanteert en op deontologische aspecten bij het rapporteren.

Wenk: Je laat leerlingen kennismaken en werken met instrumenten en kindvolgsystemen eigen aan de voorziening of organisatie zoals bv. ZiKo(-VO), heen en weer schriftje, aanwezigheidslijsten ... Je kan aandacht hebben voor de methodiek van het 'pedagogisch documenteren voor jonge kinderen'.

Wenk: Je laat leerlingen doorheen de derde graad werken aan dit doel. Je kan leerlingen in overleg met de stageplaats, vanuit de samenhang met leerplandoel 30, in het zesde jaar samen met de mentor een gesprek met ouders over de observatie laten voeren. Je kan hen ook laten oefenen op het rapporteren in een kinddossier. Je maakt met de stageplaats afspraken of het gesimuleerde oefeningen betreft of dat leerling de kans krijgt om onder begeleiding te rapporteren in het kinddossier ...

Wenk: Wanneer in bepaalde opvangorganisaties geen gebruik wordt gemaakt van formele modellen of instrumenten, kan je leerlingen met behulp van stage-opdrachten en modellen die worden gehanteerd in een andere setting toch laten oefenen in observeren en rapporteren. (bv. Buitenschoolse opvang). Laat leerlingen bv. ook oefenen op observeren en rapporteren in reële situaties vanuit jeugd- en sportwerking, babysitten ...

LPD 4 De leerlingen handelen volgens de professionele gedragscode en binnen de grenzen van de eigen bevoegdheid.

Wenk: Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit leerplandoelen 33+ en LPD 35+

Wenk: Je kan leerlingen bij de start van een stageperiode met de mentor in gesprek laten gaan over de professionele gedragscode op de werkplek. Die schetst passende maatregelen voor werknemers of voor leden van een bepaald beroep evenals de juridische gevolgen voor het overtreden van deze regels. In functie van de kinderopvang kan je denken aan regels en afspraken in verband met het respectvol omgaan met kinderen, ouders en collega's.

Wenk: Je maakt leerlingen bewust van de grenzen van hun bevoegdheid als stagiair en als kinderbegeleider. Je maakt in samenspraak met de stageplaats de verwachtingen naar leerlingen toe duidelijk: bv. met betrekking tot de contactname met ouders. Je kan leerlingen vanuit situatieschetsen in gesprek laten gaan met de mentor of leidinggevende in de opvang: wat wordt er verwacht van de begeleider, bv. wanneer deze verontrustende signalen opmerkt (LPD 33+), wat zijn afspraken met betrekking tot privacy ...?

Wenk: Leerlingen passen de professionele gedragscode en bijhorende deontologische principes (LPD 33+) toe tijdens het handelen op stage. Je kan hen laten reflecteren

over stage-ervaringen. Dat helpt hen om hun kennis te verdiepen en te integreren in het handelen. De kennis over verschillende deontologische principes biedt hen de nodige kapstokken en taal om het waarom van hun handelen toe te lichten.

LPD 5 De leerlingen gaan op een positieve en opbouwende manier om met anderen rekening houdend met sociale en communicatieve vaardigheden.

2de graad: II-MaWe-da LPD 5, 6, 7

Wenk: Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit leerplandoelen 15 en 21.

Wenk: Je leert leerlingen respectvol, vanuit een professionele houding, omgaan met alle kinderen van 0 tot 12 jaar, ouders, externen en collega's. Openheid en respect voor diversiteit in de opvang is hierbij een aandachtspunt. Je kan samen met leerlingen criteria uitwerken om dit leerplandoel te evalueren.

Wenk: Via het aanreiken van en werken met communicatiekaders kan je de kennis en vaardigheden van leerlingen verdiepen. Je kan met het lerarenteam van de tweede graad afspraken maken over de communicatiekaders die in beide graden worden gehanteerd. In de derde graad kan je communicatiekaders verbinden met pedagogische visies, bv. verbindend communiceren.

Wenk: Via rollenspelen en vanuit situatieschetsen laat je leerlingen sociale en communicatieve vaardigheden inoefenen en bereid je hen voor op stage. Je kan hierbij denken aan empathisch handelen of sensitief zijn, actief luisteren, vormen van non-verbale communicatie, spreken op kindhoogte, conflicthantering en -beheersing, relationele vaardigheden, samenwerkingsvormen, informeren, adviseren, afspraken maken, het taalgebruik aanpassen aan ouder of kind rekening houdend met mogelijke verschillen in cultuur en achtergrond van de gesprekspartner, aandacht voor Standaardnederlands ...

Wenk: Je kan leerlingen via observatie- en reflectieopdrachten stimuleren om feedback te vragen tijdens stage en hen zo helpen om te groeien in competentie. Wanneer je werkt met stageopdrachten, maak je hierover best afspraken met de stagementor.

Wenk: In functie van inclusieve opvangplaatsen kan je met leerlingen werken rond alternatieve communicatievormen zoals SMOG, gebruik van visualisaties ...

LPD 6 De leerlingen werken samen in team in functie van de continuïteit van de opvang.

2de graad: II-MaWe-da LPD 8

Wenk: Je kan het samenwerken in team theoretisch onderbouwen vanuit leerplandoel 15.

Wenk: Via getuigenissen, het interviewen van medewerkers op stage, het reflecteren over de werking in de kinderopvang kunnen leerlingen inzicht krijgen in de verschillende rollen en taken van teamleden in de kinderopvang: kinderbegeleider, pedagogisch ondersteuner, logistiek medewerker ... In functie van het samenwerken leren leerlingen dat andere experts in het team, binnen of buiten de voorziening, complementair zijn aan elkaar.

Wenk: De communicatieve en sociale vaardigheden waaraan je werkt in leerplandoel 5 zijn ook belangrijk in functie van het werken in team. In samenhang met

leerplandoel 31 heb je aandacht voor het interdisciplinair samenwerken binnen opvangorganisaties, bv. samenwerking tussen school ((zorg-)leraar) en buitenschoolse opvang.

Wenk: Vanuit situatieschetsen en via rollenspelen kan je leerlingen communicatieve en sociale vaardigheden laten inoefenen. Samenwerken, omgaan met feedback, overleggen, het maken van afspraken en bespreekbaar maken van conflicten, zich bewust zijn van eigen waarden en normen zijn belangrijke vaardigheden en attitudes in de opvang. Leerlingen leren oog hebben voor de diversiteit in het team.

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om op stage de aanpak en opvolging van kinderen of het omgaan met ouders en andere actoren met hun begeleider of het team te bespreken. Vanuit de samenhang met leerplandoel 3 kan je dit met behulp van rollenspelen inoefenen.

Wenk: Vanuit de samenhang met leerplandoel 15 kunnen leerlingen hun kennis over sociaal gedrag in praktijk brengen. Het inzetten op actieve werkvormen tijdens lesmomenten kan het leren samenwerken bevorderen. Het is belangrijk dat leerlingen inzicht krijgen in hun rol, gedrag en interacties tijdens het samenwerken.

Wenk: Dit doel leent zich tot samenhang met leerplandoel 13. Het inzetten van reflectietools zoals Wanda kan hier zinvol zijn.

Wenk: In samenspraak met de stageplaats en de leraar Nederlands kan je leerlingen een verslag laten maken van een teamvergadering of hen een kindbespreking laten voorbereiden vanuit gerichte vragen.

LPD 7 De leerlingen handelen methodisch bij een opdracht of taak: voorbereiden, plannen, uitvoeren en evalueren.

2de graad: II-MaWe-da LPD 9

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 3, 5 en 13. Observeren, rapporteren, communiceren en reflecteren zijn belangrijke competenties die worden ingezet bij het methodisch handelen.

Wenk: Je leert leerlingen methodisch handelen (voorbereiden, plannen, uitvoeren en evalueren) rekening houdend met verschillen in kwaliteitsprocessen (LPD 2) tussen verschillende vormen van kinderopvang met betrekking tot

- het raadplegen van digitale en analoge informatiebronnen (voorbereiden, plannen): bv. kind-volgsystemen, procedures en protocollen, reglementen, instructies, observaties, teamoverleg, gesprekken met ouders of externen ...;
- materialen, benodigdheden, technieken of systemen (organisatie van de werkplek, combineren van taken, nazorg ...);
- het takenpakket en de uit te voeren opdracht of taak;
- kwaliteitsnormen of andere criteria (uitvoeren): mate van autonomie, werken binnen de afgesproken tijd, nauwkeurig handelen, zich flexibel opstellen, afspraken binnen het team, het oplossen van problemen, het verbinden van pedagogische en zorgtaken, het inspelen op de beleving van het kind ...

Wenk: In samenspraak met de leraren van de tweede graad hou je rekening met kaders of modellen die worden gehanteerd in de tweede graad en transfereer je die naar

kaders die worden gebruikt op stage.

Wenk: Je kan leerlingen vanuit situatieschetsen en met behulp van richtvragen of procedures leren om methodisch te handelen.

LPD 8 De leerlingen handelen hygiënisch vanuit een focus op gezondheidsbevordering en ziektepreventie.

2de graad: II-MaWe-da LPD 10

Wenk: Hygiënisch handelen is een belangrijke basiscompetentie in de kinderopvang. Het inzetten op procedures en richtlijnen is daarbij belangrijk. Bij hygiënisch handelen kan je denken aan het leren inventariseren van risicofactoren en aan elementen van persoonlijke en beroepshygiëne:

- het belang van handhygiëne;
- het gebruik van persoonlijke beschermingsmaatregelen (PBM) en maatregelen om besmetting te voorkomen;
- inzetten op een gezonde en hygiënische speelomgeving: bv. opruimen, vloer of tafels reinigen na de maaltijd of knutselactiviteit, onderhoud van flessen en spenen ...

Wenk: Je kan leerlingen leren werken met een checklist, bv. deze van Kind en Gezin. Bij het begin van elke stageperiode is het belangrijk dat leerlingen nagaan of bevragen welke specifieke aandachtspunten en richtlijnen op de opvanglocatie van toepassing zijn.

Wenk: Je kan de kennis van leerlingen verdiepen door de concepten zoals preventie of gezondheidsbevordering, besmetting, infectie verder uit te werken vanuit toepassingen in de opvang. Het Vlaams Instituut Gezond Leven is een organisatie waar je materiaal vindt voor het werken rond gezondheidsbevordering. Ook op de website van het Agentschap Opgroeien vind je actuele info.

LPD 9 De leerlingen handelen veilig voor zichzelf en garanderen de veiligheid van de kinderen.

2de graad: II-MaWe-da LPD 11

Wenk: Veilig handelen en het garanderen van de fysieke en sociale veiligheid van anderen en van kinderen in het bijzonder is fundamenteel bij het begeleiden van baby's, peuters en schoolgaande kinderen. In verschillende opvangsituaties worden hiertoe specifieke procedures ontwikkeld. Via situatieschetsen kan je leerlingen risico's leren inschatten bij het begeleiden van kinderen in verschillende leeftijdsfasen. Je hebt aandacht voor risicoanalyses, richtlijnen en procedures voor de algemene veiligheid, activiteiten van het dagelijks leven, een veilige (speel)omgeving en sociale veiligheid.

Wenk: Via situatieschetsen of reflectieopdrachten op stage kan je leerlingen kritisch laten reflecteren over afspraken en hen eventueel zelf laten nadenken over verbetervoorstellen met betrekking tot

- de algemene veiligheid: bv. brandpreventie, openstaande deuren, kleine of scherpe voorwerpen, losse schoenveters, trappen enz.;
- activiteiten van het dagelijks leven:

- onthalen en afhalen: toezicht en toegangscontrole;
- uitvoeren van zorgtaken: bv. verluieren van baby's, veiligheid en comfort bij tillen en dragen;
- begeleiden van maaltijdgebeuren, slaap en rust: bv. het respecteren van voedingsrichtlijnen (allergene stoffen), kinderen vastzetten in de eetstoel, controleren van de temperatuur van voeding, preventie wiegendood, toezicht bij slaap of rustmomenten ...
- een veilige (speel)omgeving (binnen, buiten): bv. inrichting en spelmateriaal, aandacht voor gevaren in leefruimte en verkeer, toezicht ...
- sociale veiligheid: bv. aandacht voor crisisprocedures, melden van verontrustende situaties ...

Wenk: In samenhang met leerplandoel 35+ leer je leerlingen met behulp van situatieschetsen waar ze info vinden over regelgeving en procedures voor veiligheid in de sector.

LPD 10 De leerlingen handelen ergonomisch rekening houdend met de eigen ergonomie en die van het kind.

2de graad: II-MaWe-da LPD 13

Wenk: Bij het ergonomisch handelen leer je leerlingen de veiligheid van kinderen garanderen. Je denkt hierbij ook aan het bevorderen van zelfredzaamheid en zelfstandigheid van kinderen in functie van de eigen ergonomie.

Wenk: Je kan in samenhang met leerplandoel 9 vanuit situatieschetsen en/of met behulp van checklists leerlingen stil laten staan bij verplaatsingstechnieken, hun houding, de werkpostschikking, het hanteren van hulpmiddelen ...

Wenk: Je kan met leerlingen aan de slag gaan rond hoe ze oudere kinderen in de buitenschoolse opvang bewust kunnen maken van het belang van ergonomie: zithouding, verplaatsen van materialen, belang van bewegen ...

Extra: Vanuit een focus op inclusieve opvang of opvang in een specifieke setting kan je in samenhang met leerplandoelen 19 en 21 werken rond specifieke hulpmiddelen (aangepaste stoelen, bestek...) voor kinderen met een specifieke zorgbehoefte.

LPD 11 De leerlingen handelen economisch en duurzaam.

2de graad: II-MaWe-da LPD 12

Wenk: Je leert leerlingen aandacht hebben voor duurzaam, verantwoord en economisch handelen in de kinderopvang. Je kan werken rond

- opvoedkundige principes: kinderen bewust maken van duurzame keuzes en deze voorleven: bv. respect voor de natuur, aandacht voor recyclage, het ritme van de seizoenen volgen in de keuze voor groenten en fruit, gebruik van fiets of openbaar vervoer (bv. in stedelijke context) ...;
- organisatorische principes: het maken van duurzame, milieubewuste en economisch verantwoorde keuzes in de opvang met betrekking tot materialen, inrichting, voeding, voorkomen van afval, kiezen voor openbaar vervoer (activiteiten) ... In welke mate kan en wil de organisatie in haar

werking rekening houden met bepaalde opvoedingsvisies van ouders, bv. de keuze voor het gebruik van herbruikbare luiers ...?

Wenk: Je kan leerlingen ideeën laten uitwerken om met kinderen aan de slag te gaan rond duurzaamheid en recycling.

LPD 12 + De leerlingen ontwikkelen gezondheidsvaardigheden in functie van het eigen mentale welzijn in een professionele context.

Samenhang derde graad: I-II-III-GFL LPD 15

2de graad: II-MaWe-da LPD 14 +

Wenk: Zorg dragen voor het mentale welbevinden is belangrijk wanneer je werkt met mensen en kinderen. Je kan verschillende elementen van mentaal welzijn eigen aan de rol van de begeleider in de verschillende opvangvormen bespreken zoals draagkracht, mentale weerbaarheid en veerkracht, gezondheid, het combineren van studeren of werken en vrije tijd, het hebben van een gezin of mantelzorger zijn, weten waar je terecht kan voor hulp, hulp durven vragen, zelfregulatie, omgaan met moeilijk begrijpbaar gedrag van kinderen ...

Wenk: Je kan leerlingen, bv. met behulp van het werken met een Persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) of portfolio, doorheen de opleiding en het stagegebeuren laten reflecteren over het zorg dragen voor het eigen welzijn.

Wenk: Op de leerplanpagina vind je verschillende suggesties (tools, methodieken) om met leerlingen rond het eigen mentale welzijn te werken.

LPD 13 De leerlingen reflecteren over een concrete situatie, het eigen handelen en het effect ervan op anderen.

2de graad: II-MaWe-da LPD 4

Wenk: Omdat werken in begeleiding en kinderopvang een reflectieve basishouding vooronderstelt kan je met leerlingen reflecteren over het gebeuren in een concrete situatie, de werking van de opvang, het gedrag van kinderen (LPD 3), de relatie met ouders en collega's, verschillen in visies op opvoeden ... Daarnaast begeleid je leerlingen bij het reflecteren over het eigen (pedagogisch) handelen (zelfreflectie) en het effect hiervan op anderen. Reflecteren is een cyclisch proces waarbij de leerling het eigen leren in handen neemt.

Wenk: In samenspraak met de leraren van de tweede graad hou je rekening met methodieken die worden gehanteerd in de tweede graad en transfereer je de modellen naar kaders die worden gebruikt op stage. Vanuit verschillende casussen kan je via het werken met verschillende reflectiemethodieken het reflectieve vermogen en de reflectieve vaardigheden van leerlingen verdiepen. Het omgaan met multiperspectiviteit kan een zinvol werkpunt zijn. Het werken vanuit de samenhang met andere doelen, bv. leerplandoelen 2, 3 of 33+, biedt eveneens kansen tot verdieping of verbreding.

Wenk: Je kan leerlingen doorheen de opleiding laten reflecteren over hun groei in competentie: waarin ben ik sterk, wat vraagt een inspanning, wat zijn mijn werkpunten, op welke wijze ga ik hiermee aan de slag? Je kan leerlingen stimuleren om vanuit zelf geformuleerde werk- of actiepunten de activiteit of

situatie opnieuw in te oefenen in een soortgelijke context. Zo leren ze het leren in eigen handen te nemen en worden er kansen gecreëerd waarbinnen hun groei in leren of de geleerde competenties zichtbaar worden.

Wenk: Er bestaan verschillende tools en methodieken die kunnen inspireren om met leerlingen te werken rond een reflectieve basishouding zoals het GRROW model, de 15 basiscompetenties van de kinderbegeleider ... Je vindt hiervoor inspiratie op de leerplanpagina.

4.2 Psychologie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 14 De leerlingen analyseren de ontwikkelingspsychologische domeinen van kinderen van 0 tot 12 jaar met inbegrip van de

- **fysieke ontwikkeling: (senso)motorische ontwikkeling;**
- **cognitieve ontwikkeling: sensomotorisch tot formeel operationeel denken;**
- **morele ontwikkeling;**
- **taalontwikkeling;**
- **socio-emotionele ontwikkeling: hechting en identiteit, communicatie, spel en creativiteit.**

Samenhang derde graad: III-Gez-da LPD 17; III-DeVe-da LPD 19; III-WeSc-da LPD 3; III-Spo-da LPD 35

2de graad: II-MaWe-da LPD K2; II-Mawe-da LPD 25, 26, 27, 28.

Wenk: In de tweede graad leren leerlingen de fysieke, cognitieve, morele en socio-emotionele ontwikkeling doorheen de verschillende levensloopfasen toelichten. Met behulp van een voortraak of opdracht kan je de voorkennis van leerlingen activeren: verschillende levensloopfasen en ontwikkelingsdomeinen en eventuele basistheorieën met betrekking tot ontwikkelingspsychologie. Dit biedt ook zijinstromers de kans om deze basiskennis te verwerven. Je stimuleert leerlingen om de kennis die ze verwerven in de tweede graad in een juiste betekenis en context in te zetten.

Wenk: Aan de hand van mogelijke ontwikkelingspsychologische begrippen of eventuele theorieën die aan bod komen in de tweede graad, bv. Piaget, kan je leerlingen de ontwikkeling binnen domeinen en hun samenhang laten analyseren, bv. aan de hand van spel- of vrijetijdsactiviteiten van kinderen of jongeren.

Wenk: Met behulp van observatie-opdrachten of situatieschetsen kan je de ontwikkelingspsychologische kennis over kinderen verdiepen, bv.

- op fysiek vlak: disharmonische ontwikkeling in functie van het begeleiden van kinderen met specifieke ondersteuningsnoden;
- op cognitief vlak: samenhang tussen object- en persoons-permanentie,
- op socio-emotioneel vlak: hechting en scheidingsangst, emoties, omgaan met verlies en rouwen ...;
- op moreel vlak: ervaren van schuld en straf ...;
- seksueel-relatieve ontwikkeling;

- taalontwikkeling en recente inzichten rond meertaligheid in functie van taalstimulering;
- ontwikkelingsstoornissen, bv. ASS, ADHD ...

Wenk: In functie van pedagogisch handelen in de kinderopvang heb je uitdrukkelijk aandacht voor spel, creativiteit en communicatie, bv. theorie van de ontwikkeling van het sociale spel door M. Parten.

Wenk: Vanuit aandacht voor inclusieve opvang is het belangrijk dat leerlingen in functie van het pedagogisch handelen niet alleen inzicht verwerven in de normale ontwikkeling, maar ook in de disharmonische ontwikkeling.

Extra: Je kan leerlingen de ontwikkeling van kinderen laten analyseren vanuit een voor hen nieuwe theorie, bv. hechting bekeken door een meer recente bril zoals de eerste duizend dagen van Tessa Rosenboom.

Extra: Je kan een ontwikkelingsgerichte theorie in verband brengen met opvoeding, bv. hechtingstheorie van Bowlby of Ainsworth in relatie tot sensitief en positief opvoeden zoals 'Gentle parenting' (Van den Breemer).

LPD 15 De leerlingen lichten sociale beïnvloeding en de invloed van groepsprocessen op het sociale gedrag van mensen toe.

Samenhang derde graad: : III-Gez-da LPD 18; III-DeVe-da LPD 21; III-WeSc-da LPD 5; III-Spo-da LPD 34

Wenk: Je kan dit doel uitwerken zodat je het werken in team (collega's ...) theoretisch onderbouwt, maar je kan ook aandacht hebben voor het sociale gedrag van kinderen. Zo vormt dit doel tevens een theoretische onderbouw voor het pedagogisch handelen.

Wenk: Met betrekking tot sociale beïnvloeding en groepsprocessen kan je bv. denken aan het duiden van

- imitatie als fundamenteel aspect van menselijke interactie, bv. aan de hand van het kameleoneffect;
- conformiteit, bv. de meerderheidsinvloed;
- de wederkerigheidsnorm;
- het omstaanderseffect;
- gehoorzaamheid;
- groepsontwikkeling;
- status, bv. met behulp van sociometrie;
- macht en leiderschap;
- stereotypen, vooroordelen en discriminatie, bv. sociale rollentheorie.

Wenk: Je kan deze concepten toepassen of concretiseren vanuit contexten of situaties eigen aan de kinderopvang of aan opvoeding: bv. imitatiegedrag van kinderen en het belang van rolmodellen hierbij, de meerderheidsinvloed in relatie tot pesten of uitsluiten; sociale rollentheorie in relatie tot genderneutraal opvoeden of aan het werken in team, heterogeniteit in een leefgroep in relatie tot groepsontwikkeling ...

LPD 16 De leerlingen lichten determinanten van gezondheidsgedrag en individuele en omgevingsstrategieën toe om het gezondheidsgedrag van individuen en doelgroepen te bevorderen.

Samenhang derde graad: III-Gez-da LPD 19; III-DeVe-da LPD 18; III-WeSc-da LPD 4; III-Spo-da LPD 33

2de graad: Determinanten van gezondheidsgedrag (II-MaWe-da LPD 16)

Wenk: Het inzicht in de determinanten van gezondheidsgedrag vormt de basis voor het planmatig ontwikkelen van interventies om het gezondheidsgedrag van individuen en doelgroepen te beïnvloeden of bevorderen. Je hebt aandacht voor individuele en omgevingsstrategieën van gezondheidsbevordering of preventie.

Wenk: Via casussen kan je leerlingen alert leren zijn voor onderliggende noden en hulpvragen. Bij het uitschrijven van een casus kan je persoonlijke en contextgebonden omgevingsfactoren m.i.v. de culturele of sociaaleconomische achtergrond van individu of doelgroep verwerken.

Wenk: Met behulp van modellen zoals het gedragswiel (Vlaams Instituut Gezond Leven) kan je de kennis van leerlingen over gezondheidsgedrag ophalen. Je stemt best af met de leraar uit de tweede graad over de visualisatie die wordt gehanteerd.

Wenk: Je kan aan de hand van concrete acties met betrekking tot gezondheidsbevordering leerlingen de gehanteerde strategieën laten verkennen. Bij individuele strategieën kan je denken aan voorlichten, de gezondheids- of veiligheidssituaties analyseren, sensibiliseren, coachen, educatie, regels en afspraken, zorg en begeleiding ... Onder omgevingsstrategieën versta je strategieën op preventief en curatief niveau zoals nudging, prijssetting ... Op de website van het Vlaams Instituut Gezond Leven vind je veel informatie over gezondheidsgedrag en gezondheidsbevordering.

Extra: Je kan de kennis van leerlingen verdiepen door aandacht te hebben voor fasen in gedragsverandering of voor wetenschappelijke inzichten met betrekking tot gezondheidsbevordering.

4.3 Pedagogie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 17 De leerlingen lichten opvoedingsvisies en de invloed van beschermende en risicofactoren op opvoedingssituaties toe op micro-, meso- en macroniveau.

2de graad: II- MaWe-da LPD K2.

Wenk: Je kan je als leraar baseren op het Balansmodel van Bakker als kader om beschermende en risicofactoren op micro-, meso- en macroniveau te bespreken:

- op microniveau kan je vanuit een focus op ouderfactoren leerlingen inzichten aanreiken over opvoedingsvisies en bijhorende concepten zoals waarden en normen, opvoedingsstijlen, gebruik van opvoedingsmiddelen, grenzen en regels ...
Vanuit een focus op gezinsfactoren kan je aandacht hebben voor

verschillende gezinsvormen zoals nieuw samengestelde gezinnen, éénoudergezinnen, LGBTQ+ ... en gezinsdynamieken;

- op mesoniveau kan je vanuit een focus op sociale gezins- en buurtfactoren aandacht hebben voor verschillende contexten waarin kinderen en jongeren opgroeien of worden opgevangen (secundaire opvoedingsmilieus). Zo kan je aandacht hebben voor vormen van kinderopvang, kleuter- en basisschool, internaat, jeugdbeweging en andere vrijetijdsverenigingen;
- op macroniveau kan je aandacht hebben voor sociaaleconomische gezinsfactoren, culturele en maatschappelijke factoren die de opvoedingssituatie beïnvloeden.

Wenk: Je kan met leerlingen aan de hand van beeldmateriaal, situatieschetsen, voorbeelden uit de actualiteit of educatieve spelen werken rond verschillende opvoedingsvisies. Dit helpt leerlingen om in functie van het pedagogisch handelen inzicht in te krijgen in andere referentiekaders dan het eigen referentiekader.

Wenk: Je kan het werken rond risicofactoren in verband brengen met bijzondere contexten in leerplandoel 19.

LPD 18 De leerlingen passen pedagogische modellen toe op concrete opvoedingssituaties.

Wenk: Je focust minimaal op twee pedagogische modellen die je toepast op opvoedingssituaties. Je kan hierbij denken aan modellen

- met betrekking tot opvoeding: sociaal-ecologisch ontwikkelingsmodel van Bronfenbrenner, Balansmodel van Bakker, procesmodel van Belsky, transactioneel model van Sameroff, Vygotsky, Nagy (systeemdenken), Petersen (opvoeden tot gemeenschap), Patterson (positief opvoeden), Dolto ...;
- met betrekking tot de kinderopvang Reggio Emilia of Malaguzzi (documenteren), E. Pikler, talentgericht opvoeden, waarderende benadering (verwerkt in Wanda), ervaringsgericht leren ...;
- met betrekking tot onderwijs: Petersen, pedagogiek van Freinet, pedagogiek van Steiner, ervaringsgericht leren ...

Extra: Je kan met leerlingen ook reflecteren over recente pedagogische visies zoals Waakzame zorg of De nieuwe autoriteit (H. Omer), nieuwe opvoedingsstijlen zoals helikopterouders (Van der Horst).

LPD 19 De leerlingen passen orthopedagogische modellen toe op opvoedingssituaties in bijzondere contexten.

Wenk: Bij bijzondere contexten denk je aan risicofactoren zoals verstandelijke, fysieke of sensorische beperkingen, psychosociale problemen, maatschappelijk of culturele factoren zoals thuiscultuur en sociaaleconomische achtergrond die opvoedingscontexten bijzonder maken.

Wenk: Je kan werken rond de wijze waarop bepaalde factoren de specificiteit van een opvoedingssituatie bepalen. Denk bv. aan de impact op opvoeding en de nood aan ondersteuning van het individu, doelgroep of sociale netwerk. Bij het kiezen van situaties kan je differentiëren naar toepassingen in verschillende opvoedingsmilieus:

- primaire milieu: ondersteunings- en opvoedingssituaties van kinderen in kwetsbare gezinnen, kinderen van ouders met psychische problemen (KOPP), kinderen die mantelzorger zijn ...;
- secundaire milieu: opvang van en onderwijs voor kinderen met specifieke ondersteuningsnoden, jeugdhulp, buurtwerking, samenlevingsopbouw ...

Wenk: Je focust op minimaal twee orthopedagogische modellen die je toepast op opvoedingssituaties. Je kan hierbij denken aan het handelingsgericht werken, het ontwikkelingsdynamisch model van prof. Dosen, systeemdenken, Ervaringsfasen van Timmers-Huigens, het vier variabelenmodel (Rink), het Infant Mental health model, het Signs of Safety-model, het model van Schalock.

LPD 20 De leerlingen lichten de visie op kinderopvang vanuit het pedagogisch raamwerk toe.

Wenk: Vanuit voorbeelden kan je toelichten hoe de kinderopvang doorheen de tijd een evolutie maakte van het verzorgen van kinderen tot het kwaliteitsvol begeleiden en opvangen van kinderen, bv. Educare.

Wenk: Vanuit de samenhang met leerplandoel 35+ kan je vanuit wijzigingen in het regelgevend kader voor de buitenschoolse opvang evoluties in de opvang van schoolgaande kinderen illustreren.

Extra: Je kan in samenhang met leerplandoel 18 leerlingen laten exploreren hoe de theorieën van pedagogische denkers invloed hebben op de visie van organisaties in de kinderopvang, bv. Reggio Emilia, Pikler ...

Extra: Je kan de kennis van leerlingen verdiepen door hen te laten ontdekken hoe pedagogische visies en stromingen doorheen de tijd de kinderopvang hebben beïnvloed. Je kan hen ook laten onderzoeken hoe en vanuit welke visie kinderopvang in andere landen wordt uitgebouwd.

LPD 21 De leerlingen lichten een professionele (ortho)pedagogische aanpak bij kinderen toe op vlak van

- **het bevorderen van welbevinden en betrokkenheid;**
- **het omgaan met diversiteit;**
- **emotionele en educatieve ondersteuning m.i.v. het stellen van grenzen;**
- **een stimulerende omgeving: indeling en interessante hoeken, infrastructuur en aanbod;**
- **een doeltreffende organisatie.**

Wenk: In dit doel staat de professionele pedagogische aanpak centraal. In een orthopedagogische context kan je spreken over een orthopedagogische aanpak.

Wenk: MeMoQ en het zelfevaluatie-instrument bieden je als leraar kapstokken en inspiratie om het professioneel pedagogisch handelen in de kinderopvang te duiden.

Wenk: Verschillende organisaties ontwikkelden materiaal om met MeMoQ aan de slag te aan. Vanuit deze methodieken kan je leerlingen inzicht laten verwerven in de verschillende pedagogische principes. Deze principes zijn zowel van toepassing in de kinderopvang als in andere pedagogische contexten.

Wenk: Het bespreken van het begeleiden van specifieke opvoedingsuitdagingen met oog voor kinderopvang heeft hier een plaats: omgaan met diversiteit (meertaligheid, inclusie ...) of met moeilijk begripbaar gedrag. Wanneer deze specifieke opvoedingsuitdagingen zich afspelen in een orthopedagogische context kan je spreken over een orthopedagogische aanpak.

Wenk: Je kan aan de hand van beeldmateriaal, met aandacht voor verschillende leeftijdsfasen en contexten, leerlingen verschillende pedagogische principes laten exploreren.

Wenk: Je kan leerlingen vanuit bv. een studiebezoek aan een orthopedagogische setting het werken vanuit pedagogische principes tussen het begeleiden in orthopedagogische settings en kinderopvang laten vergelijken.

4.4 Pedagogisch handelen

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 22 De leerlingen stimuleren elk kind in zijn ontwikkeling rekening houdend met zijn talenten en ondernemingszin.

Wenk: Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit leerplandoel 14.

Wenk: Je kan met leerlingen reflecteren over de wijze waarop je de ontwikkeling van kinderen kan stimuleren binnen de vier ervaringsgebieden van het pedagogisch raamwerk (LPD 20). Vanuit situatieschetsen leer je hen aandacht hebben voor de talenten en het tempo van elk kind.

Wenk: In samenhang met leerplandoel 25 kan je leerlingen in voorbereiding op stage mogelijke activiteiten laten bedenken waarbij ze op maat van elk kind activiteiten en rijke ontplooiingskansen aanbieden met een bepaalde uitdaging of moeilijkheidsgraad. Je kan hierbij de creativiteit en het improvisatietalent van leerlingen aanspreken.

Wenk: Via observatie-opdrachten, beeldmateriaal kan je aan de hand van richtvragen met leerlingen reflecteren over hoe ze de ondernemingszin van kinderen herkennen: mag het kind initiatief nemen? Krijgt het kind in deze situatie de ruimte om zelf creatief te zijn en grenzen te verleggen? Wordt de zelfstandigheid van het kind bevorderd? Welke kind neemt andere kinderen op sleeptouw? Laat de inrichting van de ruimte of het aanbod creativiteit en ondernemingszin toe? Je kan samen met de leerlingen aandachtspunten formuleren die hen helpen om tijdens de stage de ondernemingszin van kinderen te ondersteunen.

Wenk: Je kan met leerlingen de transfer maken naar de buitenschoolse opvang: hoe kan je kinderen van 3 tot 12 jaar rijke ontwikkelingskansen bieden?

Wenk: Je kan vanuit situatieschetsen of op basis van beeldmateriaal met leerlingen oefenen op taalstimulering bij het ondersteunen van dagelijkse activiteiten en het omgaan met meertaligheid in de opvang.

LPD 23 De leerlingen ondersteunen kinderen bij hun activiteiten en passen (ortho)pedagogische vaardigheden toe.

Wenk: Dit leerplandoel wordt theoretisch onderbouwd door leerplandoel 21.

Wenk: In dit doel staat de professionele pedagogische aanpak centraal. In een orthopedagogische context kan je spreken over orthopedagogische vaardigheden maar steeds vanuit de focus op de competenties van de kinderbegeleider en nog niet vanuit deze van de persoonsbegeleider.

Wenk: Je kan hen via opdrachten of rollenspelen leren om dagelijkse taken en momenten aan te grijpen als context voor pedagogisch handelen en het stimuleren van ontwikkeling: bv. kinderen rijke taal aanreiken en spreekkansen bieden tijdens dagelijkse activiteiten.

Wenk: Op stage leren leerlingen de (ortho)pedagogische vaardigheden toepassen bij het begeleiden van kinderen bij al hun activiteiten doorheen de dag. Op school voorzie je voldoende ruimte om hierover met leerlingen te reflecteren.

LPD 24 De leerlingen bieden kinderen kansen tot het oefenen van sociale vaardigheden en faciliteren positieve contacten tussen kinderen onderling.

Wenk: Je kan dit leerplandoel theoretisch onderbouwen vanuit leerplandoelen 14, 15 en 21.

Wenk: Je kan met leerlingen vanuit casussen bespreken hoe ze kinderen kunnen ondersteunen en je kan hen interventies of activiteiten laten verwoorden of bedenken in functie van

- de positieve contacten tussen kinderen onderling:
 - kinderen tijdens activiteiten op een positieve manier leren kennismaken met verschillen en gelijkenissen tussen kinderen, gezinnen en de wereld om hen heen;
 - kinderen respect helpen tonen voor anderen en hun thuistaal;
 - kinderen ruimte en inspraak geven, grenzen stellen (begeleider als rolmodel) en kinderen bewust maken van elkaars grenzen;
- het samenspelen in of functioneren in groep:
 - kinderen zorg leren dragen voor elkaar;
 - kinderen leren samen spelen, zorgen voor een positieve sfeer in de groep en oog hebben voor wat er speelt in een groep (bv. groepsdruk);
 - het bespreken van conflicten.

Wenk: Je kan leerlingen in intervisiemomenten of via het bespreken van casussen laten reflecteren over hun pedagogische aanpak voor het aanleren van sociale vaardigheden.

Extra: Het vlaggensysteem is een zinvolle methodiek om in concrete opvoedings- of begeleidingssituaties te reflecteren over het (seksueel) grensoverschrijdend gedrag van kinderen en om leerlingen kapstokken te bieden om hiermee om te gaan.

LPD 25 De leerlingen bieden activiteiten aan en begeleiden kinderen in een gevarieerde vrije tijd rekening houdend met

- **de individuele behoeften van elk kind;**
- **een gevarieerd pedagogisch aanbod (individueel of in groep);**
- **het inrichten van een stimulerende (speel)omgeving.**

2de graad: II-MaWe-da LPD 30 en 33

Wenk: Vanuit een focus op de kinderopvang van baby's en peuters en de kinderopvang van schoolgaande kinderen kan je vanuit situatieschetsen en (stage)opdrachten met leerlingen werken rond het inrichten van een stimulerende (speel)omgeving en een pedagogisch aanbod

- op maat van de behoefte van elk kind;
- in functie van verschillende ervaringsgebieden (individueel en in groep);
- in verschillende omgevingen (binnen- en buitenomgeving);
- in functie van begeleid en vrij spel (activiteiten in de kinderopvang van baby's en peuters);
- in functie van een gevarieerde vrije tijd (buitenschoolse opvang);
- met aandacht voor de overgangen tussen verschillende activiteiten (transitie);
- met aandacht voor improvisatie, creativiteit en expressie;
- met aandacht voor participatiemogelijkheden of ruimte voor inbreng van kinderen.

Wenk: Je kan leerlingen aan de hand van opdrachten inzicht laten verwerven in verschillende spel- en animatievormen met aandacht voor verschillende leeftijdsfasen. Je laat hen kennismaken met verschillende informatiebronnen waar ze inspiratie vinden voor het uitwerken van een aanbod of het inrichten van een stimulerende omgeving. In samenhang met leerplandoel 21 werk je rond het begeleiden van activiteiten. Je denkt hierbij zowel aan het begeleiden in een een-op-eencontact als aan het begeleiden in groep.

Wenk: Het is belangrijk om voor het werken rond dit doel een leerlijn op te maken: een-op-eencontacten, kleine groep kinderen, grote groepen. Je kan met leerlingen werken rond het opstellen van een stappenplan. Het is belangrijk dat leerlingen hun plannen leren loslaten wanneer kinderen een andere richting uitgaan (belevings- en behoeftegericht). Je leert leerlingen vertrekken vanuit observaties. Je kan hen samen met de mentor of stagebegeleider leren reflecteren over het aanbieden en begeleiden van een activiteit of interventie op stage.

Wenk: Vanuit situatieschetsen of het bespreken van stage-ervaringen (intervisie) kan je leerlingen bewust maken van inclusie en het aanpassen van aanpak en aanbod met oog voor de diversiteit in de opvang.

LPD 26 De leerlingen verzorgen kinderen in functie van hun behoeften met inbegrip van dagelijkse zorgtaken vanuit een focus op gezondheidsbevordering en ziektepreventie.

2de graad: II-MaWe-da LPD 32

Wenk: In samenhang met leerplandoelen 21, 22 en 23 kan je via rollenspelen of praktijkoefeningen leerlingen dagelijkse zorgtaken leren aangrijpen als context voor pedagogisch handelen en het bieden van educatieve ondersteuning in het bijzonder.

Wenk: Vanuit situatieschetsen kan je, rekening houdend met procedures en richtlijnen en in samenhang met de doelen rond kwaliteitsvol handelen, leerlingen vaardigheden laten inoefenen met aandacht voor het educatief ondersteunen van het kind:

- met betrekking tot hygiënische zorgen zoals verluieren, kinderen (helpen) aan- en uitkleden, reinigen van mond, neus, ogen en handen, zindelijkheidstraining of ondersteunen bij zindelijkheid: bv. helpen bij toilet of potje, kinderbad ... maar ook het reinigen na een maaltijd of knutselactiviteit;
- met betrekking tot het adequaat inspelen op ziekte: alarmsignalen herkennen en er adequaat op inspelen. Afhankelijk van de procedures van de voorziening meten kinderbegeleiders de temperatuur, dienen ze medicatie toe of verzorgen ze wondjes (LPD 27). Het is belangrijk dat leerlingen leren dat de verwachtingen of procedures tussen organisaties kunnen verschillen. Het is belangrijk dat leerlingen inzicht verwerven in alarmsignalen, in de richtlijnen van Kind en Gezin betreffende medicatie in de opvang, specifieke zorgnoden en vaccinatie;
- met betrekking tot gezondheidsbevordering en ziektepreventie: belang van hygiëne, voldoende drinken, slaap en rust ...

Wenk: Tijdens het uitvoeren van zorgtaken leer je leerlingen kinderen observeren en inspelen op signalen en behoeften, oog hebben voor welbevinden en betrokkenheid, kansen creëren voor het stimuleren van ontwikkeling in alle ervaringsgebieden: bevorderen van zelfstandigheid, taalstimulering ...

LPD 27 De leerlingen voeren volgens de geldende richtlijnen EHBO en technieken voor levensreddend handelen uit bij kinderen van 0 tot 12 jaar.

Samenhang derde graad: I-II-III-LiOp LPD 7; III-Gez-da LPD 36; III-Spo-da LPD 19

2de graad: I-II-III-LiOp LPD 7

Duiding: Levensreddend handelen (BLS) bij baby's, peuters, kleuters en schoolgaande kinderen: zie rubriek 3.5 Aandachtspunten van dit leerplan.

Wenk: Vanuit situatieschetsen kan je werken rond specifieke situaties in de kinderopvang zoals braken, verslikken, stikken bij maaltijden, verzorgen van wondjes ... Je werkt hierbij volgens de richtlijnen van gezondheidszorgorganisaties zoals Rode Kruis Vlaanderen.

Wenk: De lessen EHBO en levensreddend handelen bied je idealiter aan voor de eerste stageperiode. Herhaling naar het einde van de opleiding toe is aan te bevelen.

Wenk: De leerlingen informeren zich op stage over de geldende richtlijnen.

LPD 28 De leerlingen begeleiden en organiseren activiteiten van het dagelijks leven:

- **rust- en bewegingsmomenten;**
- **eetmomenten rekening houdend met dieetrichtlijnen met inbegrip van de culturele achtergrond en opvattingen van kinderen en ouders.**

2de graad: II-MaWe-da: LPD 19, 20, 21, 22, 23

Wenk: Je kan leerlingen, rekening houdend met competenties van kwaliteitsvol handelen

(bv. veilig en hygiënisch en ergonomisch handelen) en vanuit casussen, kennis aanbieden en vaardigheden laten inoefenen met aandacht voor de pedagogische aanpak met betrekking tot

- het begeleiden van rustmomenten in de opvang
 - van baby's en peuters: voorbereiden van slaapmomenten en kinderen hierbij ondersteunen, bv. voorlezen en belang van rituelen, het ondersteunen bij uit- en aandoen en wegbergen van kleding, het aan- of uitdoen van een luier, het plaatsnemen of wegbergen van bedjes ... ;
 - van schoolgaande kinderen, bv. aandacht voor de behoefte van kinderen om te rusten, huiswerk te maken, rond te hangen, niets te doen of ruimte te hebben voor vrij spel ...;
- het begeleiden van bewegingsmomenten: bv. het stimuleren van beweging of de invloed van de inrichting op het stimuleren van beweging ...;
- het begeleiden van eetmomenten in de opvang van baby's en peuters:
 - een korte herhaling van het bereiden van baby- en peutervoeding (gezinsopvang) en het hanteren van dieetvoorschriften in functie van stage. In de groepsopvang worden maaltijden meestal aangeleverd;
 - inspelen op de behoefte van individuele kinderen en de organisatie van het maaltijdgebeuren leren afstemmen op maat van het kind, bv. oog hebben voor culturele achtergronden, het afstemmen van de duur van het eetmoment ...;
- het begeleiden van eetmomenten in de opvang van schoolgaande kinderen ligt de focus op begeleiden van het vieruurtje of de lunch op woensdag of vakantiedagen.

Wenk: Vanuit de samenhang met doelen uit de rubriek kwaliteitsvol handelen kan je kennis aanbieden met betrekking tot gezondheidsbevordering in de kinderopvang zoals preventie wiegendood, gezonde slaap, evenwichtige voeding met aandacht voor voldoende drinken, basisprincipes van bewegen (volgens voedings- en bewegingsdriehoek) ...

Wenk: In samenhang met leerplandoelen 21, 22 en 23 kan je met behulp van situatieschetsen leerlingen stimuleren om het begeleiden van deze ADL-activiteiten aan te grijpen als context voor pedagogisch handelen:

- observeren en inspelen op signalen en behoeften van kinderen;
- oog hebben voor welbevinden en betrokkenheid, bv. kinderen niet dwingen tot eten;
- omgaan met moeilijke eters of slapers rekening houdend met de ontwikkeling in verschillende ervaringsgebieden;
- het creëren van kansen voor het stimuleren van ontwikkeling met aandacht voor kritische overgangen en de beleving van het kind hierbij, het bevorderen van zelfstandigheid en zelfredzaamheid, oog hebben voor tafelmanieren ...

Wenk: Via stageopdrachten stimuleer je leerlingen om zich te informeren over specifieke procedures en richtlijnen op de stageplaats. Op stage integreren ze de aangeleerde kennis en vaardigheden in hun handelen. Vanuit stage-ervaringen kan je met leerlingen reflecteren over pedagogische uitdagingen met betrekking tot ADL.

LPD 29 De leerlingen begeleiden kinderen bij aankomst en afhaalmomenten.

Wenk: Je duidt leerlingen het belang van wennen in de opvang. Daarnaast kan je leerlingen competenties van kwaliteitsvol werken laten integreren bij het begeleiden van de kinderen en het omgaan met ouders bij aankomst en afhalen: onthalen, het noteren van aanwezigheden, afscheid nemen, het vertellen aan ouders hoe het kind zich voelde en wat er tijdens de dag gebeurde in de opvang ...

LPD 30 De leerlingen werken samen met ouders in functie van de opvang van het kind en erkennen hen als eerste opvoeder.

Wenk: Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit leerplandoelen 17 t.e.m. 19. De kennis die leerlingen over opvoeding verwerven helpt hen om open te staan voor verschillende visies en meningen over opvoeding en helpt hen te accepteren dat de eigen manier van omgaan met kinderen en ouders verschillend kan zijn van die van anderen.

Wenk: Je hebt aandacht voor het belang en de betekenis van ouderparticipatie en het stimuleren van contacten tussen ouders als opdracht van kinderopvang.

Wenk: Je kan leerlingen in gesimuleerde situaties vragen leren stellen over de aanpak en gewoonten van het kind en de verwachtingen van ouders t.a.v. de opvang (erkennen als eerste opvoeder). Leerlingen integreren hierbij de vaardigheden met betrekking tot leerplandoel 5. Je kan afspraken maken met stageplaatsen over de wijze waarop contacten tussen ouders en kinderbegeleider kunnen geobserveerd of (onder begeleiding) kunnen worden ingeoefend.

LPD 31 De leerlingen lichten het belang van samenwerking met externen in functie van de opvang toe rekening houdend met de lokale context waarin kinderen opgroeien.

2de graad: Sociale kaart (II-MaWe-da LPD 17+)

Wenk: Je hebt aandacht voor actoren of organisaties waarmee de lokale kinderopvang samenwerkt, bv. buurtwerking, organisaties en actoren binnen de lokale context van het kind, samenwerking met scholen in functie van de overgang naar de kleuterschool (transitie) of de samenwerking van een brede schoolwerking in het kader van de opvang van schoolgaande kinderen.

Wenk: Vanuit het decreet buitenschoolse opvang zal het samenwerken met externe partners in de toekomst steeds belangrijker worden. Je hebt aandacht voor actuele evoluties.

Wenk: In functie van inclusie en de opvang van kinderen die specifieke zorgen nodig hebben of ziek zijn zal - in samenspraak met de ouders - het maken van afspraken met externen (bv. multidisciplinair team ...) noodzakelijk zijn.

4.5 De maatschappelijke context van het werkveld

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 32 De leerlingen lichten functies en vormen van kinderopvang in Vlaanderen toe.

Wenk: Je kan leerlingen vanuit actuele voorbeelden kennis laten maken met de sociale, pedagogische en economische functies van de kinderopvang. Omdat het opvanglandschap steeds in evolutie is, is het belangrijk dat je steeds oog hebt voor de actuele situatie. Vandaag bestaan de volgende vormen van kinderopvang: gezinsopvang, groepsopvang en buitenschoolse opvang. Je kan dit doel in samenhang zien met leerplandoel 34+, bv. subsidietrappen ...

Wenk: Je kan medewerkers uit verschillende opvangvormen laten getuigen over de eigenheid van de opvangvorm. Je kan werken met studiebezoeken of vanuit de stage-ervaringen van leerlingen. In samenhang met leerplandoel 5 kan je aandacht hebben voor verschillende functies, rollen en taken van werknemers binnen de specifieke vormen van kinderopvang.

Extra: Je hebt aandacht voor andere settings waarin kinderbegeleiders tewerkgesteld worden zoals de kleuterschool, centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning ... In functie van de oriëntatie naar het specialisatiejaar Persoonsbegeleider kan je ook het werkveld van de ondersteuning van personen met een handicap aan bod laten komen.

LPD 33 + De leerlingen reflecteren over ethische keuzes met betrekking tot begeleiding en kinderopvang.

Samenhang derde graad: I-II-III-GFL LPD 1; III-GOD-dda G 3, 7, GP 230, 231, 232, 233, 234; H2; III-GOD-daa G 3, 7, GP 230, 231, 232, 233, 234; H 2

Wenk: Je kan aandacht hebben voor deontologie of plichtenleer. Vanuit casussen reflecteer je met leerlingen over deontologische principes die kinderbegeleiders moeten respecteren zoals integriteit, discretieplicht of gedeeld beroepsgeheim, privacy, vertrouwen, meldingsplicht, belangenconflict, het respecteren van de professionele gedragscode binnen de organisatie, het opbouwen van een professionele relatie met kinderen en ouders ... In samenhang met leerplandoel 35+ leer je leerlingen dat een aantal deontologische principes zijn verankerd in regelgeving.

Wanneer leerlingen inzicht hebben in verschillende principes kan je hen in gesimuleerde situaties of via casuïstiek ethische keuzes laten duiden.

Wenk: Je kan focussen op vragen of dilemma's waarmee begeleiders dagelijks in contact komen. Zowel de omgang met en vragen van kinderen, ouders of collega's kunnen leiden tot ethische vragen die ethische keuzes tot gevolg hebben, bv.

- de vraag van ouders om t.a.v. hun kind een bepaald voedingspatroon te hanteren;
- het botsen van visies over opvoeden of pedagogisch handelen;
- het omgaan met kinderen die hun seksualiteit verkennen;
- de vraag van kinderen in de buitenschoolse opvang naar meer autonomie, bv. in functie van schermtijd ...

Wenk: Je kan met je leerlingen een klasdiscussie voeren vanuit een aangebrachte casus uit de actualiteit of naar aanleiding van een stage-ervaring. Je kan, bv. in samenspraak met de leraar godsdienst, leerlingen kaders of modellen aanreiken om te reflecteren over morele of ethische vragen. Het werken met kaders of modellen biedt leerlingen taal om ethische keuzes te bespreken.

Wenk: Je kan aan de hand van voorbeelden uit de actualiteit moeilijke of meer complexe situaties die leiden tot ethische vragen en keuzes bespreken. Denk hierbij aan situaties van grensoverschrijdend gedrag of het omgaan met signalen van mishandeling of verwaarlozing ... Ook meer maatschappelijke onderwerpen kunnen ter sprake komen: de plaats van jonge baby's in de opvang, vragen naar aanleiding van inclusieve opvang of keuzes met betrekking tot vruchtbaarheid, zwangerschap, vaccinatie ...

Extra: Je kan de kennis van leerlingen verdiepen door ethische vragen te benaderen vanuit een bepaalde ethische stroming zoals de plicht- en gevolgenethiek, waardenethiek of zorgethiek ...

LPD 34 + De leerlingen gaan geïnformeerd, beargumenteerd en constructief in dialoog over maatschappelijke thema's met betrekking tot begeleiding en kinderopvang.

Samenhang derde graad: I-II-III-GFL LPD 8; III-GOD-dda S 1, 2, SP 311, 314; III-GOD-daa S 1, 2, SP 311, 314.

Wenk: Je kan leerlingen, door in dialoog te gaan over maatschappelijke thema's, helpen openstaan voor verschillende visies en hen leren accepteren dat de eigen manier van omgaan met kinderen, ouders en collega's verschillend kan en mag zijn van die van anderen. Dit helpt hen om een eigen mening over opvoeden, begeleiden of specifieke thema's te onderbouwen.

Wenk: Vanuit de sociale functie van de kinderopvang kan je denken aan thema's zoals maatschappelijke beeldvorming over de kinderopvang, diversiteit, maatschappelijke kwetsbaarheid en armoede, inclusie, opgroeien in een migratiecontext of als vluchteling, mistoestanden in de opvang, het groeipakket ...

Wenk: Je kan met leerlingen in gesprek gaan over actuele gebeurtenissen in media. Je kan hen laten reflecteren welke impact dit heeft op hun kijk op kinderopvang en het beroep van de kinderbegeleider. Ze leren dat er vanuit verschillende brillen naar opvang en kinderen kan worden gekeken.

LPD 35 + De leerlingen lichten aan de hand van concrete casussen relevante wetgeving voor de kinderopvang toe.

Wenk: Je maakt leerlingen wegwijs in het vinden van actuele informatie met betrekking tot wetgeving die van toepassing is op de kinderopvang en het functioneren van de kinderbegeleider, bv. vergunningenbesluit (attest model II, attest levensreddend handelen, kwalificatievereisten), richtlijnen met betrekking tot kinderopvang, bv. veiligheid, het decreet buitenschoolse opvang, handhaving, het Internationaal verdrag van de Rechten van het kind in relatie tot kinderopvang.

Wenk: Je kan aandacht hebben voor aspecten met betrekking tot het deontologisch handelen die verankerd zijn in specifieke regelgeving en dus van toepassing zijn op het handelen van kinderbegeleiders, bv. wet op de privacy, meldingsplicht, aansprakelijkheid, schuldig verzuim ...

Wenk: Het werken met concrete casussen helpt jou om die aspecten uit de regelgeving af te bakenen die relevant zijn in functie van het professioneel handelen van de kinderbegeleider.

4.6 Onderzoekscompetentie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 36 De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met specifieke inhouden van dit leerplan.

Samenhang derde graad: I-II-III GFL LPD 21, 22, 23, 27

Duiding: Specifieke thema's met betrekking tot kinderen, opvoeding, specifieke ondersteuningsbehoeften, pedagogisch handelen of kinderopvang vanuit het perspectief van ontwikkelingspsychologie, sociaal gedrag, gezondheidsgedrag, pedagogie of orthopedagogie.

Wenk: Bij fasen in een onderzoekscyclus kan je denken aan oriëntatie, probleem(stelling) of onderzoeksvraag, onderzoeksmethode, gegevensverzameling, analyse, conclusie, rapportering. Afhankelijk van de context kunnen een of meerdere fasen in de onderzoekscyclus zelfstandig of onder begeleiding gebeuren.

Wenk: Leerplandoelen uit de krachtlijn en de rubriek "betekenisvol leren en kiezen" van het Gemeenschappelijk funderend leerplan bereiden voor op een onderzoekscyclus. Leerlingen leren zo vanaf het eerste jaar om doelgericht informatie op te zoeken in diverse bronnen, de informatie doelgericht te beoordelen en te verwerken op een kritische en systematische manier. Ook leren ze om cyclisch te reflecteren over hun eigen leerproces en dat doelgericht bij te sturen. In het Gemeenschappelijk funderend leerplan vind je suggesties om met die leerplandoelen aan de slag te gaan en een leerlijn op te bouwen waardoor leerlingen in de derde graad in staat zijn om een onderzoekscyclus te doorlopen.

5 Lexicon

Het lexicon bevat een verduidelijking bij de begrippen die in het leerplan worden gebruikt. Die verduidelijking gebeurt enkel ten behoeve van de leraar.

Ervaringsgebieden

De vier ervaringsgebieden volgens het Pedagogisch raamwerk in de kinderopvang voor baby's en peuters zijn: ik en de ander, verkennen van de wereld, communicatie en expressie, lichaam en beweging.

MeMoQ

MeMoQ staat voor het Meten en Monitoren van pedagogische kwaliteit (Q) van kinderopvang van baby's en peuters. De MeMoQ bestaat uit vier delen: het pedagogisch raamwerk, het wetenschappelijk meetinstrument, het monitoringsinstrument voor zorginspectie en het zelfevaluatie-instrument.

Gezondheidsvaardigheden

Gezondheidsvaardigheid verwijst naar de individuele competenties die bepalen in welke mate iemand in staat is om greep te krijgen op de zorg voor de eigen gezondheid en zijn weg te vinden in zorgvoorzieningen. Dat veronderstelt de vaardigheid om informatie over gezondheid te verzamelen, te lezen, te horen, te begrijpen en doeltreffend toe te passen bij beslissingen over zijn gezondheid. (Gezondheidsraad 2011).

Pedagogisch raamwerk

Het Pedagogisch raamwerk is een bondige visietekst over kwaliteitsvolle kinderopvang. Het verduidelijkt wat de kinderopvang betekent voor kinderen, voor gezinnen en voor de samenleving.

6 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. Specifieke benodigde infrastructuur of uitrusting hoeft niet noodzakelijk beschikbaar te zijn op de school. Beschikbaarheid op de werkplek of een andere externe locatie kan volstaan. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

6.1 Infrastructuur

Een leslokaal

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

Indien infrastructureel haalbaar is het aan te bevelen te kiezen voor multifunctionele didactische lokalen voor pedagogisch handelen waar ook het aanbieden en verwerken van theoretische leerinhouden tot de mogelijkheid behoren.

6.2 Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep. Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep. Omwille van de noodzaak van het werken met professionele en recente materialen pleiten we voor de beschikbaarheid van materialen en benodigdheden op de school - eventueel tijdelijk door middel van huren - OF beschikbaar op stageplaats, externe opleidingslocatie ...

- Algemeen
 - nutsvoorzieningen:
 - warm en koud stromend water;
 - voldoende stopcontacten voor aansluiting elektrische toestellen;
 - voldoende opbergruimte;
 - EHBO-materiaal;
 - uitrusting voor (brand)veiligheid en handhygiëne;
 - afvalboxen (mogen ook buiten de klas in de nabije omgeving).

- Voor het uitvoeren van zorgtaken en ondersteunen van taken van het dagelijks leven:
 - bed;
 - poppen;
 - reanimatiepoppen;
 - materialen en benodigdheden voor het ondersteunen van taken van het dagelijks leven zoals bv. materialen voor maaltijdbegeleiding, schoonmaak- en onderhoudssystemen ...;
 - verzorgingsmaterialen en EHBO-materiaal;
 - sanitaire uitrusting: lavabo, toilet...
- M.b.t. het pedagogisch handelen:
 - (didactische) materialen en benodigdheden ter ondersteuning van het pedagogisch en ontwikkelingsstimulerend handelen bij kinderen.

6.3 Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken

Om de leerplandoelen te realiseren beschikt elke leerling minimaal over bovenstaand materiaal. De school bespreekt in de schoolraad wie (de school of de leerling) voor dat materiaal zorgt. De school houdt daarbij uitdrukkelijk rekening met gelijke kansen voor alle leerlingen.

7 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...

Illustreren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

8 Concordantie

8.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de specifieke minimumdoelen (SMD) of de doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties (BK) realiseren.

Leerplandoel	Specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties
1	BK 05; BK 07
2	BK 01; BK 02
3	BK 06
4	BK 01; BK 05
5	BK 05

6	BK 01
7	BK 02
8	BK 04
9	BK 04; BK b
10	BK 04
11	BK 03
12+	–
13	BK 02; BK 06
14	SMD 14.03.03; BK d
15	SMD 14.03.02
16	SMD 14.03.01
17	SMD 14.04.01; BK h
18	SMD 14.04.01
19	SMD 14.04.01
20	BK f
21	BK 11; BK 13; BK 15; BK g
22	BK 12
23	BK 13
24	BK 15
25	BK 11
26	BK 14
27	BK 14
28	BK 09; BK 10; BK a
29	BK 08
30	BK 16
31	BK c; BK e

32	BK i
33+	–
34+	–
35+	–
36	SMD 01.01.01

8.2 Specifieke minimumdoelen

- 01.01.01 De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met inhouden van minstens 1 wetenschapsdomein verbonden aan de studierichting.
- 14.03.01 De leerlingen lichten determinanten van gezondheidsgedrag en strategieën toe om gezondheidsgedrag van individuen en doelgroepen te bevorderen.
- Onderliggende (kennis)elementen:
- Individuele - en omgevingsstrategieën
- 14.03.02 De leerlingen lichten sociaal gedrag toe.
- Onderliggende (kennis)elementen:
- Sociaal gedrag: groepsprocessen, sociale beïnvloeding
- 14.03.03 De leerlingen analyseren de ontwikkelingspsychologische domeinen binnen verschillende levensloophasen.
- Onderliggende (kennis)elementen:
- Fysieke ontwikkeling: (senso)motorische ontwikkeling,
 - Cognitieve ontwikkeling: van sensomotorisch tot formeel-operationeel denken
 - Morele ontwikkeling
 - Socio-emotionele ontwikkeling: hechting en identiteit
- 14.04.01 De leerlingen passen (ortho)pedagogische modellen toe op concrete opvoedingssituaties met inbegrip van bijzondere contexten.
- Onderliggende (kennis)elementen:
- Risicofactoren en beschermende factoren op micro-, meso- en macroniveau die de opvoeding beïnvloeden

8.3 Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties

1. De leerlingen werken in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures).
2. De leerlingen handelen kwaliteitsbewust.
3. De leerlingen handelen economisch en duurzaam.
4. De leerlingen handelen veilig, ergonomisch en hygiënisch.
5. De leerlingen gaan op een positieve en opbouwende manier om met kinderen en volwassenen in functie van de opvang.
6. De leerlingen observeren het gedrag van kinderen, individueel en in groep, reflecteren en rapporteren hierover en stemmen hun handelen hierop af.
7. De leerlingen herkennen de sociale-emotionele behoeften van het kind en spelen hierop in.

8. De leerlingen begeleiden de kinderen bij hun aankomst en afhaalmoment.
9. De leerlingen organiseren en begeleiden eetmomenten.
10. De leerlingen organiseren rust- en bewegingsmomenten.
11. De leerlingen bieden activiteiten en een gevarieerde vrije tijd aan op maat van kinderen met inbegrip van het inrichten van een stimulerende speelomgeving.
12. De leerlingen stimuleren elk kind in zijn ontwikkeling en gaan daarbij uit van zijn talenten en ondernemingszin.
13. De leerlingen ondersteunen de kinderen bij al hun activiteiten.
14. De leerlingen verzorgen de kinderen in functie van hun behoeften met inbegrip van gezondheidsbevordering, ziektepreventie en levensreddend handelen.
15. De leerlingen stimuleren sociale vaardigheden tussen kinderen onderling en stellen grenzen.
16. De leerlingen werken samen met ouders en erkennen hen als eerste opvoeder.

Aanvullende onderliggende kennis

De opgenomen kennis staat steeds in functie van de specifieke vorming van deze studierichting.

- a. Dieet bij schoolgaande kinderen met inbegrip van invloed van culturele achtergrond en opvattingen
- b. Garanderen van veiligheid bij schoolgaande kinderen
- c. Lokale context waarin kinderen opgroeien
- d. Ontwikkeling van het kind, van 0 tot 12 jaar, op fysiek, psychisch, sociaal-relatieel, emotioneel, communicatief, creatief en moreel vlak
- e. Organisaties waarmee je in de kinderopvang samenwerkt
- f. Pedagogisch raamwerk
- g. Uitrusting, infrastructuur en interessante hoeken voor schoolgaande kinderen
- h. Verschillende opvoedingsvisies
- i. Vormen van kinderopvang

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	5
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Samenhang met de tweede graad	7
2.2	Samenhang in de derde graad	7
2.2.1	Samenhang binnen de studierichting Opvoeding en begeleiding	7
2.2.2	Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit	7
2.2.3	Samenhang over de finaliteiten heen	7
2.3	Plaats in de lessentabel	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	8
3.1	Opvoeding en begeleiding en het vormingsconcept	8
3.2	Krachtlijnen	8
3.3	Opbouw	8
3.4	Leerlijnen.....	9
3.4.1	Samenhang met de tweede graad	9
3.4.2	Samenhang in de derde graad	9
3.5	Aandachtspunten	10
3.6	Leerplanpagina	12
4	Leerplandoelen	12
4.1	Kwaliteitsvol handelen	12
4.2	Psychologie	20
4.3	Pedagogie.....	22
4.4	Pedagogisch handelen	25
4.5	De maatschappelijke context van het werkveld	30
4.6	Onderzoekscompetentie.....	33
5	Lexicon	33
6	Basisuitrusting	34
6.1	Infrastructuur	34

6.2	Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen.....	34
6.3	Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken	35
7	Glossarium.....	35
8	Concordantie	36
8.1	Concordantietabel.....	36
8.2	Specifieke minimumdoelen.....	38
8.3	Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties	38